

Asia: VN/20350/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (panimoiden, tislaamoiden ja viinitilojen ulosmyyntioikeuden laajentaminen)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun kannanotoista

- Vaikka reilun ja avoimen kilpailun edistäminen ja kotimarkkinoiden kasvu ovat sinänsä hyväksyttäviä tavoitteita, alkoholin saatavuuden lisäämisellä voi olla kansanterveyden kannalta ja erityisesti yksilötasolla kallis hinta. Lapsiasiavaltuutettu ei pidä myöskään hyväksyttävänä, että markkinoiden ja kilpailun edistäminen asetetaan näin selkeästi lapsen edun edelle.
- Lapsiasiavaltuutettu pitää moitittavana, että hallituksen esitysluonnoksessa ei ole esitetty arvioita muutoksen vaikutuksista lapseen eikä edes perusteltu sitä, miksi lapsivaikutusten arviointia ei ole tehty.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Hallituksen esitysluonnos jatkaa hallitusohjelmassa määriteltyä tehtävää uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan. Esityksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen ja kotimarkkinoiden kasvun edellytysten luominen.

Vaikka reilun ja avoimen kilpailun edistäminen ja kotimarkkinoiden kasvu ovat sinänsä hyväksyttäviä tavoitteita, alkoholin saatavuuden lisäämisellä voi olla kansanterveyden kannalta ja erityisesti yksilötasolla kallis hinta. Lapsiasiavaltuutettu ei pidä myöskään hyväksyttävänä, että markkinoiden ja kilpailun edistäminen asetetaan näin selkeästi lapsen edun edelle.

Käsillä olevalla hallituksen esitysluonnoksella ei mahdollisesti yksinään ole suurta vaikutusta alkoholin kulutukseen, mutta osana vuonna 2018 aloitettua alkoholilain kokonaisuudistusta se osaltaan vaikuttaa alkoholin kulutukseen tavalla tai toisella.

Tilastojen mukaan alkoholin kokonaiskulutus on ollut laskusuunnassa jo pitkään. Kokonaiskulutus väheni vuonna 2024 edelliseen vuoteen verrattuna 4,4 prosenttia.(1) Tilastointiin on todettu kuitenkin liittyvän epätarkkuutta, ja on epäselvää, onko kehitys tosiasiallisesti jatkunut myönteisenä vai ei. (2,3,4) Alaikäisten nuorten raittius on kouluterveyskyselyn mukaan yleistynyt kouluasteesta ja sukupuolesta riippumatta vuosina 2006–2025. Myös alaikäisten humalajuominen on vähentynyt. (5) Kehitys on siten ollut myönteistä. Ongelmallista sen sijaan on, että alkoholikulutus jakaantuu väestössä hyvin epätasaisesti ja siten myös alkoholihaitat kohdistuvat epätasaisesti. Tilastotietojen perusteella on varsin todennäköistä, että alkoholin saatavuuden helpottamiseen johtavat muutokset heikentävät erityisesti niiden lasten asemaa ja hyvinvointia, jotka jo nykyisellään elävät perheissä, joissa vanhemmilla on päihdeongelma tai joilla päihteiden käyttö voidaan luokitella riskikäytöksi.

Suomessa on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2024 julkaiseman rekisteritutkimuksen mukaan noin 89 000 alaikäistä lasta (8,7 % alle 18-vuotiaista), joiden toisella tai molemmilla biologisilla vanhemmilla on jossain vaiheessa ennen lapsen täysi-ikäisyyttä vakava päihdeongelma. Ainakin 42 000 lasta (4 % alle 18-vuotiaista) elää perheissä, joissa päihdeongelma on ajankohtainen. Noin 53 000 lapsen jommallakummalla vanhemmalla on vakava alkoholiongelma ilman huumeongelmaa, 10 000 lapsen vanhemmalla on huumeongelma ilman alkoholiongelmaa ja 26 000 lapsen vanhemmalla sekä alkoholi- että huumeongelma jossain vaiheessa ennen lapsen täysi-ikäisyyttä.(6)

Lapsiasiavaltuutettu pitää moitittavana, että hallituksen esitysluonnoksessa ei ole esitetty arvioita muutoksen vaikutuksista lapsiin eikä edes perusteltu sitä, miksi lapsivaikutusten arviointia ei ole tehty. Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa lisäksi, että hallituksen tavoite ”alkoholipolitiikan uudistaminen vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan” koostuu lukuisista lakimuutoksista, joita on tehty ja tehdään vaiheittain. Lapsiasiavaltuutetun katsoo, että alkoholin saatavuuden helpottamista koskevista lakimuutoksista tulisi aina tehdä yhteisvaikutusten arviointi. Pala kerrallaan tehtävät muutokset ilman kattavaa vaikutusten arviointia hämärtävät kuvaa todellisista vaikutuksista ja vaikeuttavat sekä yksittäisten lakimuutosten että kokonaisuutta koskevien arviointien tekemistä. Lapsiasiavaltuutettu kehottaa tutustumaan myös lapsiasiavaltuutetun lausuntoon alkoholilain muutoksista, joka annettiin eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle marraskuussa 2025.(7)

Jyväskylässä 29.1.2026

Elina Pekkarinen   Merike Helander
lapsiasiavaltuutettu   juristi

1. Alkoholijuomien kulutus 2024 : Alkoholin kokonaiskulutus väheni edelleen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 29/2025. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025051240637>
2. Jääskeläinen, M., Pentala-Nikulainen, O., Mäkelä, P. (2025). Selvitys alkoholin matkustajatuonnin ja verkko-ostamisen aineiston tiedonkeruumenetelmän muutoksesta ja sen vaikutuksesta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 51/2025. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-614-1>
3. Matkustajatuonnin ja verkko-ostamisen tilastointiin tehtävistä muutoksista ks. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholin-matkustajatuonti-ja-verkko-ostaminen>
4. Ks. myös ”Kyselyn yllätystulos: suomalaiset juovat alkoholia paljon luultua enemmän”. Yle 6.11.2025. <https://yle.fi/a/74-20192520>
5. Lasten ja nuorten hyvinvointi. Kouluterveyskysely 2025. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 44/2025. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025091596210>
6. Raitasalo, K. (2024). Miten yleisiä perheiden päihdeongelmat ovat? Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Tutkimuksesta tiivistä 23/2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-313-3>
7. Lapsiasiavaltuutetun lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta. LAPS/159/2025, 11.11.2025, verkossa https://lapsiasia.fi/-/laps_lausunto_stv_he1312025vp

Helander Merike
Lapsiasiavaltuutetun toimisto